

JAKÝ VLIV MÁ EKONOMICKÁ KRIZE NA ÚZEMNÍ ROZPOČTY?

MARTIN NETOLICKÝ

Masaryk University, Faculty of Law, the Czech Republic

Abstract in original language:

Pokles ekonomické výkonnosti, který se v České republice projevuje od druhé poloviny loňského roku, má značný vliv nejen na státní rozpočet, ale také na rozpočty krajů, měst a obcí. Pokles se oproti loňskému roku předpokládá především na příjmové stránce rozpočtů, a to zejména v daňových příjmech. Autor se v článku zabývá vývojem územních rozpočtů v roce 2008 s vzhledem na očekávanou skutečnost roku 2009.

Key words in original language:

Územní samospráva; územní rozpočty; ekonomická krize; daňové příjmy.

Abstract:

The decline of economic performance, which is being reflected from the second half of last year in the Czech Republic, has a considerable impact not only for the state budget, but also for budgets of regions, towns and villages. Some decline from last year is expected in revenues of the budget, especially in tax revenues. Author of the article deals with the development of local budgets in 2008 with a view of the expected event of 2009.

Key words:

Local authorities; regional budgets; economic crisis; tax revenues.

V roce 2007 byla schválena zásadní změna zákona č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům, která stanovila nový výpočet pro přerozdělení sdílených daní obcím. Novela zákona, která nabyla účinnosti dne 1.1.2008, upravila metodiku výpočtu podílu jednotlivých obcí na sdílených daních a současně znamenala též navýšení daňových příjmů obcí. Dosavadní základní kritérium pro přerozdělení, tj. počet obyvatel příslušné obce zařazené do velikostní kategorie, bylo modifikováno a zařazena byla dvě nová kritéria. A to celková výměra katastrálních území všech částí obce a poměr počtu obyvatel obce k celkovému počtu obyvatel všech obcí v České republice. Místo dosavadních 14 velikostních kategorií byly zavedeny pouze 4 se stanovenými koeficienty, tzv. postupných přechodů. Vzhledem k tomu, že se předpokládal negativní dopad na některé obce, bylo rozhodnuto, že bude zvýšen celkový podíl obcí na celostátním inkasu sdílených daní na 21,4 %. Předmětná novela se nijak nedotkla daňových příjmů krajů. Rok 2008 byl prvním rokem, kdy se pro výpočet použil nový matematický vzorec. Posíleny byly daňové příjmy, především nejmenších obcí do 300 obyvatel, zejména potom obce do 100 obyvatel. Dnes již známe plnění rozpočtů za rok 2008 a můžeme tedy porovnat skutečnost roku 2008 s předchozími léty. Novela rozpočtového určení daní naplnila očekávání navrhovatelů, jelikož jejím hlavním cílem byla podpora především menších sídel. Otázky vyvolává hlavně způsob výpočtu a opodstatněnost kritéria výměry katastrálních území obce.

Rok 2008 byl ovšem posledním rokem, kdy jsme mohli zaznamenat poměrně značný nárůst daňových příjmů územních rozpočtů (zejména obcí a krajů) vzhledem k dynamickému vývoji národního hospodářství, především v první polovině roku. Daňové příjmy krajů dosáhly

celkem 49,8 mld. Kč, oproti předcházejícímu roku vzrostly o 3,7 mld. Kč. Vedle toho daňové příjmy obcí činily 154,4 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 13,1 mld. Kč. Celkové inkaso sdílených daní určených pro územní rozpočty bylo vyšší ve všech položkách (sdílenými daněmi jsou ze zákona DPFO, DPPO a DPH).

Podíváme-li se na vývoj územních rozpočtů počínaje rokem 2000 a konče rokem 2008, byl nárůst ve všech velikostních kategoriích vždy v rozmezí 5 – 12 % každý rok. S jedinou výjimkou v roce 2006 – vliv tehdy zavedeného společného zdanění manželů, snížení sazby daně z příjmu fyzických osob apod. Podle nejaktuálnějších informací, které zveřejnilo Ministerstvo financí, by letošní rok měl znamenat nejenom stagnaci, ale dokonce pokles inkasa daní. Postižen nebude pouze státní rozpočet, ale také rozpočty krajů, měst a obcí. Původní predikce Ministerstva financí ze srpna 2008 předpokládala pro rok 2009 zvýšení daňových příjmů o 4 %. Výpočty ministerstva byly založeny na očekávaném růstu ekonomiky zhruba o 5 %. Z dnešního pohledu se tato predikce jeví jako extrémně optimistické očekávání, které bylo postupně korigováno. Projevy sílící ekonomické krize mohou sledovat představitelé územních samospráv již nyní, na základě plnění sdílených daňových příjmů za první čtvrtletí. Pokud porovnáme skutečnost k 31. 3. 2009 s předchozími roky, činí pokles cca 10%. Tento fakt dokumentuji v příložených tabulkách. První případ ukazuje vývoj rozpočtu Pardubického kraje za první čtvrtletí let 2008 a 2009. Druhý případ se týká města Česká Třebová a porovnání plnění sdílených příjmů za první čtvrtletí let 2007, 2008 a 2009.

Plnění sdílených daňových příjmů k 31. březnu - Pardubický kraj

	2008	2009	Porovnání 09/08
Daň z příjmů FO ze závislé činnosti a funkčních požitků	158 926,50	150 598,04	94,8%
Daň z příjmů FO ze samostatné výdělečné činnosti, zvl. sazba	29 365,91	24 380,23	83,0%
Daň z příjmů právnických osob	218 117,59	172 278,01	79,0%
Daň z přidané hodnoty	302 042,74	298 869,78	98,9%
SDÍLENÉ DANĚ CELKEM	708 452,73	646 126,06	91,2%

* údaje v tis. Kč

Plnění sdílených daňových příjmů k 31. březnu - Město Česká Třebová

	2007	2008	Porovnání 08/07
Daň z příjmů FO ze závislé činnosti a funkčních požitků	7 785,00	8 560,70	110,0%
Daň z příjmů FO ze samostatné výdělečné činnosti, zvl. sazba	1 910,30	2 246,20	117,6%
Daň z příjmů právnických osob	6 650,00	10 455,70	157,2%
Daň z přidané hodnoty	13 127,60	14 559,20	110,9%
SDÍLENÉ DANĚ CELKEM	29 472,90	35 821,80	121,5%

* údaje v tis. Kč

	2008	2009	Porovnání 09/08
Daň z příjmů FO ze závislé činnosti a funkčních požitků	8 560,70	8 009,30	93,6%
Daň z příjmů FO ze samostatné výdělečné činnosti, zvl. sazba	2 246,20	1 455,30	64,8%
Daň z příjmů právnických osob	10 455,70	8 266,50	79,1%
Daň z přidané hodnoty	14 559,20	14 355,00	98,6%
SDÍLENÉ DANĚ CELKEM	35 821,80	32 086,10	89,6%

* údaje v tis. Kč

Ministerstvo financí předpokládá, že pokles daňových příjmů za celý letošní rok bude činit 12%, ovšem za předpokladu, že ekonomika klesne pouze o 2 %. Mnoho územních samospráv přistoupilo k přípravě rozpočtu na rok 2009 poměrně realisticky, když předpokládaly nulové navýšení celkových očekávaných daňových příjmů. Při sestavování rozpočtu tedy nedbaly původní predikce Ministerstva financí, což se ukázalo, že byl správný postup. Přesto i takto sestavené rozpočty budou muset být podrobeny dalším korekcím s tím, že nenaplněná příjmová stránka rozpočtů bude znamenat hledání úspor též na výdajové stránce. V době, kdy

Česká republika čerpá finanční prostředky z fondů EU, jde o záležitost velice nepříjemnou. Podporované investiční i neinvestiční projekty totiž vyžadují spoluúčast žadatele. Z tohoto hlediska je zřejmé, že bude sílit stále větší tlak na hledání cizích zdrojů financování.

Je třeba zdůraznit jeden pozitivní prvek, který naše rozpočtové určení daní má. A to společná koexistence a provázanost všech úrovní veřejných rozpočtů, které se podílí na daňových výnosech. Hlavním projevem jsou stejné trendy v příjmové stránce jak v době ekonomického poklesu, tak v době hospodářského růstu.

Vláda předpokládala, že k 1. 1. 2010 bude přijat zcela nový zákon o rozpočtovém určení daní, který stanoví nová kritéria pro přerozdělení sdílených daní. Podkladem pro přípravu této legislativní změny měla být velice podrobná analýza, kterou zpracovala pracovní skupina pod vedením Doc. Pekové z Vysoké školy ekonomické v Praze. Předkladatel, tedy Ministerstvo financí, již avizovalo, že novela nebude za současné situace přijata, protože by mohla vést k další destabilizaci územních rozpočtů. Což je v době finanční krize naprosto nežádoucí.

Doufejme, že v nejbližší době dojde k uklidnění situaci a stabilizaci příjmové stránky územních rozpočtů, které představují nejdůležitější ekonomický základ fungování každého územního samosprávného celku.

Literature:

- Elias, A.: Aktuální ekonomický vývoj a územní rozpočty v roce 2009, Obec a finance 2/2009, ISSN 1211-4189
- Ministerstvo financí ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2008
- Zpráva pro 13. zasedání RPK: Hospodaření Pardubického kraje v roce 2009
- Plnění rozpočtu města Česká Třebová k 31. 3. 2009
- Ministerstvo financí ČR: Porovnání daňových příjmů obcí 2000 – 2008

Reviewer:

Ivana Pařízková

Contact – email:

m.netolicky@email.cz